

Maataloustuottajien, elintarvike- ja rehuteollisuuden ja vähittäiskaupan edustajien kokemuksia tuotannosta korona-ajassa

Helmikuu 2022

Hietala, R., Jori, M., Jaakkola, S.
Pyhäjärvi-instituutti
Elintarvikeketjun huoltovarmuus ja kestävä kasvu koronaepidemiasta elpymisessä (eKETJU) hanke

SATAKUNTALIITTO

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan aluekehitysrahasto

Sisällysluettelo

Tiivistelmä	2
1 Johdanto	2
2 Haastattelujen toteutus	2
3 Tuottajahaastattelut	3
3.1 Taustatiedot	3
3.2 Tilan tuotantotoiminnassa tunnistettuja riskejä teemoittain jaoteltuna	3
3.3 Tunnistettuja tilan tuotannollisia vahvuuksia teemoittain jaoteltuna	4
4 Elintarvike- ja rehuteollisuuden edustajien haastattelut	5
4.1 Taustatiedot	5
4.2 Kokemuksia yritysten raaka-aineen saatavuudessa	5
4.3 Kokemuksia elintarvike- ja rehuteollisuusyritysten omassa toiminnassa	5
5 Vähittäiskaupan edustajien haastattelut	6
5.1 Taustatiedot	6
5.2 Vähittäiskaupan kokemuksia elintarviketuotteiden saatavuudessa	6
5.3 Kokemuksia vähittäiskaupan omassa toiminnassa korona-aikana	6
6 Yhteenveto	6
6.1 Haastattelujen ydinsanomia	6
6.2 Haastatteluissa keskusteltujen muiden teemojen työstäminen jatkuu	7

Tuottajien, elintarvike- ja rehuteollisuuden ja vähittäiskaupan edustajien kokemuksia ja ennakointia korona-ajassa

Tiivistelmä

Korona-ajan tuotannollisia kokemuksia jakoivat kymmenen satakuntalaista tuottajaa, yhdeksän elintarvike- ja rehuteollisuuden edustajaa ja kaksi kaupparyhmien edustajaa lokakuun 2021 ja tammikuun 2022 välisenä aikana toteutetuissa haastatteluissa.

Maataloustuotannon vahvuus perustuu korona-aikanakin hyvään tuotantohygieniaan, eläinkuljetusten riskien minimoimiseen ja ennakointiin, omiin varmuusvarastoihin. Kuitenkin vuoden 2021 heikon sadon ja tuotantopanosten roimien hinnannousujen myötä kaudesta 2022 tulee haastava, ja huolta lisäävät erityisesti tuotannosta vastaavien terveysriskit.

Elintarvike- ja rehuteollisuuden tuotanto on onnistuttu pitämään normaalina mm. tuotantotyön osastoinnin ja työvuorojen välisten kontaktien minimoinnin avulla. Tuotantopanosten hinnan nousu ja tiettyjen varaosien, pakkausmateriaalien, kemikaalien ja apuaineiden saatavuudessa on ollut ajoittaista hankaluutta elintarvike- ja rehualalla.

Keväällä 2020 vähittäiskauppa-ala yhdessä elintarviketeollisuuden kanssa oli valmiina kaventamaan elintarvikkeiden tarjontaa, jos kriisi olisi tuolloin syventynyt. Läpi korona-ajan on ollut tärkeätä vastuullisen kauppa-asioinnin turvaaminen huolehtimalla sekä asiakkaiden että työntekijöiden terveysturvallisuudesta. Ruokaravintolarajoitukset ja etätö näkyvät elintarvikkeiden päivittäistavaroiden kulutusmuutoksina: mm. jauhelihan, pastan, kananmunien, kana- ja kala-ainesten ja valmisruokien kysyntä on kasvanut.

1 Johdanto

Tässä *Elintarvikeketjun huoltovarmuus ja kestävä kasvu koronaepidemiasta elpymisessä* (eKETJU) hankkeen ensimmäisessä raportissa esittelemme 21 haastatellun tunnistamia riskejä, joita he ovat maataloustuottajina, elintarvike- ja rehuteollisuusyrityksen tai vähittäiskaupan edustajina kokeneet, tai saattaneet toteuttaa tuotannon ylläpitämiseksi koronaepidemian aikana. Hankkeen toiminta-alue on Satakunta, ja osa haastatelluista edustavat yrityksiä, joiden toiminta on myös kansainvälistä, valtakunnallista tai maakuntien välistä. eKETJU-hankkeen (2021-2023) rahoittaa Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR) Satakuntaliiton kautta. Hankkeen toteuttavat Pyhäjärvi-instituutti ja Tampereen yliopisto, Porin yliopistokeskus.

Haastattelutilanteissa korona-ajan kokemuksista kysyttäessä tutkimusajankohta määriteltiin maaliskuun 2020 ja haastattelun ajankohdan väliseksi ajaksi eli päättyen vuodenvaihteeseen 2021/2022.

2 Haastattelujen toteutus

Yhteensä 21 haastattelun ts. kymmenen maataloustuottajan, yhdeksän elintarvike- ja rehuyrityksen edustajan sekä kahden vähittäiskaupan edustajan haastattelut tehtiin puhelin- tai Teams-haastatteluina (17 kpl) ja lähihaastatteluina (4 kpl). Haastatteluiden kesto vaihteli noin 15 minuutista 90 minuuttiin riippuen haastatellun tilanteesta.

Haastattelujen sisältö noudatti pääsääntöisesti tuottajille, elintarvike- ja rehuteollisuuden ja vähittäiskaupan edustajille suunniteltuja haastattelukysymyksiä (erilliset liitteet 1-3). Tässä raportissa esitetään tuotantotoiminnassa koettuja riskejä tai toiminnan vahvuuksia. Haastatteluissa keskusteltuja kehittämistoimia työstetään vielä kevään 2022 aikana ryhmätyönä, ja tulokset julkaistaan kesän 2022 alussa. Tuotantotoiminnan tietotarpeisiin ym. liittyneitä vastauksia hyödynnetään erikseen Tampereen yliopiston toimesta

tietomallinnuksessa ja julkaistaan myös kuin muutkin tulokset hankesivustolla <https://pyhajarvi-instituutti.fi/hanke/eketju>.

Tässä raportissa tuottajien vastaukset on esitetty kysymysalateemoittain. Teollisuuden ja vähittäiskaupan yritysten vastaukset pääteemoittain koettiin hankaluuksiin tai muihin huomioihin tuotannossa korona-aikana jaoteltuna. Sulkeissa olevat luvut haastatteluvastausten jälkeen kertovat miten monta kertaa sama huomio tai kokemus on esiintynyt kaikkien haastateltujen keskusteluissa. Raportti ei sisällä tuotannollisia tai yritystä tunnistettavia tietoja. Tämän varmistamiseksi haastatelluille lähetettiin raportin luonnos tarkistettavaksi ennen sen julkistamista.

3 Tuottajahaastattelut

3.1 Taustatiedot

Haastateltujen kymmenen tuottajan maatilat sijaitsevat Satakunnassa (Eurassa kolme, Säkylässä ja Eurajoella kaksi sekä Kankaanpäässä, Kokemäellä ja Harjavallassa yksi). Haastatteluhetkellä tuottajat olivat harjoittaneet yritystoimintaa keskimäärin 19,5 vuotta (minimi 6 v., maksimi 40 v.). Haastatelussa tuottajat mainitsivat tilan tuotantosuuntia yhteensä 18 (taulukko 1), joita harjoittivat joko päätoimisina tai osa-aikaisina tuottajina.

Taulukko 1. Kymmenen haastatellun tuottajan haastattelutilanteessa mainitsevat tilan tuotantosuunnat.

Tuottajien mainitsevat tilan tuotantosuunnat	Tuottajien lkm
Öljykasvit	1
Palkokasvit	1
Vihannekset ja juurekset	5
Sokerijuurikas	2
Peruna	1
Marjat	1
Leipävilja	2
Yrtit	1
Naudanlihantuotanto	2
Siipikarjanlihantuotanto	1
Sianlihantuotanto	1
	18

3.2 Tilan tuotantotoiminnassa tunnistettuja riskejä teemoittain jaoteltuna

Työvoima ja terveysturvallisuus:

Keväällä 2020 ulkomaisten työntekijöiden työolupien saannissa oli viivästyksiä, mikä hankaloitti tuotantoa (4 mainintaa). Ulkomaisten työntekijöiden maahantulokaranteenit hankaloittivat töiden aloittamista (2). Lisäksi ulkomaisen työvoiman rokokriittisyyttä on havaittavissa (1). Terveysturvallisuus koronaepidemian aikana synnytti myös laajempaa pohdintaa terveysriskeistä tilalla: Mitä jos tilalla tuotannosta vastaava henkilö sairastuu, miten erityisesti kasviuotannossa? Kuka kykenee sijaistaa häntä? (3)

Siemenet, taimet tai kasvatettava eläinainees:

Ulkomailta (mm. Ruotsi, Tanska, Hollanti, Britannia) tuodaan Suomessa kasvatettavien broilerin, kalkkunoiden ja kanojen vanhemmat, suoranaisesti koronasta ei tähän ole ollut vaikutuksia, enemmän Brexitistä ja lintuinfluenssasta (1). Keski-Euroopassa tuotettujen sokerijuurikkaan siementen peittäus (mm. luteita vastaan) ei onnistunut keväällä 2020 rajojen sulkeutumisen takia, ja siksi kesällä 2020 tästä koitui ylimääräisiä kasvinsuojelukuluja suomalaisille viljelijöille (1). Herneen siementen saatavuudessa kasvukaudelle 2022 on ollut hankaluutta (1).

Lannoitteet, kasvinsuojeluaineet, rehut ym.:

Joidenkin kasvinsuojeluaineiden toimitukset viivästyivät keväällä 2020 ja 2021 (3). Eläintuotannon kannalta riskialtista pitkäaikaisissa kriisitilanteissa on eläinrehujen saatavuus, koska kivennäisaineet ja vitamiinit valmistetaan Euroopan ulkopuolella mm. Kiinassa (2).

Työkoneet, laitteet, varaosat, tuotannossa tarvittavat tarvikkeet:

Korona-aikana yksittäisten varaosien saatavuudessa ja toimituksissa on ollut viivettä ja hinnat nousseet vuoden 2021 aikana (1). Ulkomaisen lasitavaran toimitusajat ovat olleet tavanomaista pitempiä (1). Hyönteisverkon toimitukset (mm. porkkanakemppiä vastaan) myöhästyivät, ja verkkoa on toimitettu erissä vasta myöhemmin (2).

Tuotantonäkymät:

Naudanlihan sisäänostohinta on pysynyt alhaisena ruokaravintolarajoitusten sekä etätyön kasvun vuoksi, näin esim. parempaa katetta tuottavien ruhonosien kysyntä on laskenut (2). Lihantuotannon taloudellisen kannattavuuden todetaan olevan vaakalaudalla. Julkinen keskustelu syksyllä 2021 tuottajien saamasta osuudesta kuluttajan ruoanhinnasta koetaan hyvänä keskusteluna ja arvioidaan myös osaltaan vaikuttavan elintarviketeollisuuden tuottajahintapäätöksiin (3). Arvioidaan, että tilalla tapahtuvalla lihan suoramyynnillä voitaisiin saada parempaa katetta työlle, jos yrittäjävoimin sitä pystyy tekemään (1). Vuonna 2021 polttoöljyn, lannoitteiden, kasvinsuojeluaineiden hintojen raju nousu nähdään vaikuttavan hyvin paljon kasvukauden 2022 tuotantoon (4): Jos tähän mennessä korona-aikana tilat ovat pystyneet toimimaan, kasvukausi 2022 voi olla tiloilla haastava tuotantopanosten kalleuden vuoksi. Esimerkiksi lannoitteiden käytön ja siten sadon määrän arvioidaan vähenevän.

3.3 Tunnistettuja tilan tuotannollisia vahvuuksia teemoittain jaoteltuna

Työvoiman saatavuus ja terveysturvallisuus:

Kausityövoima-asia ollut hallinnassa, koska työntekijät EU-kansalaisia (1). Henkilöriskien minimointi, tuotantohygienia ja eläinkuljetukset ovat sujuneet myös korona-aikana (2).

Siemenet, taimet tai kasvatettava eläinainees:

Muun muassa eläinainees on saatu ajallaan ja siementen hankinta on onnistunut varastohankintojen avulla - korona ei ole vaikuttanut päivittäiseen työhön (5).

Lannoitteet, kasvinsuojeluaineet, rehut ym.:

Omat varastot ovat toimineet hyvinä puskureina ja muun muassa kasvinsuojeluaineiden toimitusviiveistä selvittiin varastojen avulla keväällä 2021 (2).

Työkoneet, laitteet, varaosat, tuotannossa tarvittavat tarvikkeet:

Omat varmuusvarastot varaosista, moottoriöljyistä, suodattimista ym. ja huoltotaidot ovat auttaneet selviämään hyvin (4). Tilalla pääosin kotimaisia koneita, joihin on saatu siksi hyvin varaosia (1).

Tuotantonäkymät:

Siipikarjalihan ja kananmunien kysyntä kasvanut korona-aikana. Ruoantuottajat ansaitsevat kiitoksen eläinaineesen kehittämisestä/jalostamisesta sekä eläinten hyvinvoinnin edistämisestä. Pitäisi näkyä myös tuottajahinnassa. Toivotaan kiitosta ruokaketjun onnistuneelle toiminnalle korona-aikana. Korona-aikanakin tuotannon kehittäminen pitää jatkua (3).

4 Elintarvike- ja rehuteollisuuden edustajien haastattelut

4.1 Taustatiedot

Marras-joulukuussa 2021 osa yhdeksästä haastatelluista henkilöistä edustaa yrityksiä, joiden toiminta keskittyy Satakunnan alueelle, ja osa heistä edustaa yrityksiä, joilla toiminta on myös kansainvälistä, valtakunnallista tai maakuntien välistä. Yritysten pääasiallisten toimialojen raaka-aineet ovat vilja (2), öljykasvit, tärkkelysperuna, vihannekset, sokerijuurikas, siipikarjan rehut, maito, sian-, naudan-, siipikarjan (2) - ja lampaanliha.

4.2 Kokemuksia yritysten raaka-aineen saatavuudessa

Koettuja hankaluuksia:

Eritoten luomutuotannon mukaisessa avomaaviljelyssä tarvitaan työvoimaa – keväällä 2020 tätä hankaloitti työluopien saantiviive (1). Peltotuotannossa hyönteisverkkojen toimitukset vuosina 2020-21 viivästyneet (1). Vuonna 2020 osalla vihannesten siemeniä saatavuusongelmia (1). Osalla varaosia viivästyksiä ja niissä myös Brexitin vaikutukset (tullit) (2). Koronan nähdään vaikuttaneen sopimusmääriin, koska tuottajia ei ole voinut tavata kasvokkain eikä myöskään järjestää lähiviljelypäiviä tms. tapahtumia sopimustuotannon markkinoimiseksi (1).

Korona ei ole sinällään vaikuttanut raaka-aineiden saatavuuteen:

Vuoden 2021 sääolosuhteet ja heikot sadot niin Suomessa kuin muualla todetaan vaikuttaneen eniten raaka-aineiden saatavuuteen, mm. viljan maailmanmarkkinahintojen nousujen myötä, sekä myös tuotantopanosten, rahtien ja konttien roimien kustannusten kasvujen vuoksi (4). Kansallisia varastoja pyritty kasvattamaan. Suomen varmuusvarastot myös viljan osalta ovat olleet vuosien takaisista supistamisista huolimatta globaalisti tarkasteltuna hyvät (pl. Kiinalla erittäin suuret varastot) (1). Myös maailmanpoliittisen tilanteen todetaan vaikuttavan hintoihin esim. Venäjän vientitullit tulossa. Erityisesti kotieläintilojen hankala tilanne tunnistetaan tuotantopanosten korkeiden hintojen ja huonon rehuviljasadon vuoksi (2). Mainitaan myös, että kotieläintilojen rehun raaka-aineiden saatavuus kriisitilanteessa voi olla kriittisempää kuin viljan saatavuus, koska kotieläintuotannossa tarvitaan proteiinia. Viime aikoina kotimaisen rehuraaka-aineen, esim. rapsirouheen tuotanto ja hyödyntäminen vähentänyt riippuvuutta tuontisoijasta (1).

4.3 Kokemuksia elintarvike- ja rehuteollisuusyritysten omassa toiminnassa

Koettuja hankaluuksia:

Joidenkin toiminnassa tarvittujen varaosien, erityisesti elektroniikkakomponenttien saatavuuden kanssa ulkomailta ollut viivettä (3). Koneiden ja laitteiden huolloissa ollut heikennyksiä tai ei ole saatu sovittuja varaosia – tällöin kuitenkin toimintaa on jatkettu, joko ilman huoltoja tai varaosia on tehty tai korjattu itse (2). Haastavaa on ollut tiettyjen pakkausmateriaalien (muovi, pahvi, kartonki) (3) toimitusaikojen viiveet ja hintojen nousut sekä kemikaalien ja apuaineiden (hapatteet, entsyymit, vitamiinit, aromit) hintojen nousut (1).

Korona ei ole sinällään vaikuttanut tuotantoon:

Työvoiman saatavuus ollut suhteellisen hyvä, vain joitakin työluopaviiveitä ollut (1). Ennakointia on lisätty, tuotanto on pyritty pitämään normaalina, ja siinä on onnistuttu. Tuotantoprosesseissa ulkomaisten tarvikkeiden esim. ulkomaisten pakkausmateriaalien varmuusvarastoa on kasvatettu saatavuuden varmistamiseksi (1). Jos kriisi etenee ja syvenee, niin omassa yrityksen varautumissuunnitelmassa on määritelty mitä tuotteita tuolloin valmistetaan ensi sijassa eli ns. suurempivolyyymisiä tuotteita (2). Hygienian taso on parantunut entisestään joka sektorilla korona-aikana, minkä todetaan olevan erittäin hyvä asia. Tuotantotoiminnassa vierailut minimissä, siivousta lisätty ja tuotantotilat osastoina rajattu, kontaktit työvuorojen välillä minimoitu, kuljettajien terveysriskien minimointi ja kommunikointi viljelijöiden kanssa pääasiallisesti etänä (6). Lisäksi kysynnän heilahdukset mainitaan mm. jauhelihan, pastan, kana- ja kala-ainesten ja valmisruokien kysyntä kasvanut (2).

5 Vähittäiskaupan edustajien haastattelut

5.1 Taustatiedot

Haastatellut kaksi vähittäiskaupan edustajaa edustivat eri vähittäiskaupparyhmiä.

5.2 Vähittäiskaupan kokemuksia elintarviketuotteiden saatavuudessa

Hankaluuksia:

Aivan koronaepidemian alussa, keväällä 2020, tuoretuotteiden osalta oli hetkellisesti saatavuushäiriöitä (1). Globaaleista tuotteista joidenkin säilykkeiden saatavuudessa ollut haasteita (1). Keväällä 2020 vähittäiskauppa-ala yhdessä elintarviketeollisuuden kanssa kavensi elintarvikkeiden tarjontaa (haastatteluajankohtana, vuonna 2021 ollaan normaalissa tarjontavalikoimassa) (1).

Myytävien elintarvikkeiden osalta:

Naudan kalliimpia ruhonosia tarjottu kauppaan myytäväksi enemmän, mihin arveltiin todennäköisinä syinä ravintolarajoitusten vuoksi alhainen kysyntä sekä alhainen tuottajahinta (1).

5.3 Kokemuksia vähittäiskaupan omassa toiminnassa korona-aikana

Koettuja hankaluuksia:

Myymäläremontteihin liittyen joitakin toimitusaikojen viivästyksiä ollut (1). Joitakin irtotuotteita alettiin pakata valmiiksi myyntiin (läpinäkyvät muovipakkaukset) (2).

Korona ei ole sinällään vaikuttanut toimintaan:

Kaikki myymälät on pystytty pitämään avoinna (2). Terveysturvallisuus ja vastuullisuus niin työntekijöiden kuin asiakkaiden kannalta ensiarvoisen tärkeitä, tätä organisoii erillinen ryhmä: käsidesit, myyntikassojen suojaseinämät, työntekijöiden maskit, visiirit, turvavälisuositukset, taukutilojen kulkuvalvonta, ylimääräiset siivoukset, laajojen ihmistapahtumien kuten markkinatapahtumien järjestämisen välttäminen (2). Myös markkinoinnissa terveysturvallisuus ja vastuullisuus näkyvät (2). Omassa yritystoiminnassa työvoiman ja terveysturvallisuuden kannalta ei ainakaan vielä vaikutuksia - jos työvoimaa sairastuu, niin silloin on mietitty, että rajataan esim. palvelutiskien tarjontaa tai hankalassa työvoimatilanteessa esim. liikkeen aukioloaikoja (1).

6 Yhteenveto

6.1 Haastattelujen ydinsanomia

Maataloustuotannossa tunnistetuissa korona-ajan riskeissä ja myös vahvuuksissa tuli esiin laajalti tärkeitä asioita teemoissa terveysturvallisuus, työvoima, tuotantopanokset eriteltynä sekä tuotantonäkymät. Tunnistetut asiat, joko ovat koronarajoitusten, suositusten ja terveysturvallisuuden toimista suoraan johtuneita tai kytkeytyvät muihin eri mittakaavaisiin tapahtumiin kuten kasvintuotannon heikkoon satoon vuonna 2021 niin Suomessa kuin muualla maailmassa, tilojen hankalaan taloudelliseen tilanteeseen, tuotantopanoksia valmistavien tehtaiden tuotantokatkoksiin Euroopassa ja sen ulkopuolella, maailmanlaajuisiin kuljetusongelmiin ja energian hinnan nousuun. Kasvukausi 2022 koetaan tiloilla haastavaksi. Tuottajat nostivat esille myös tärkeänä asiana tuotannosta vastaavien terveysriskit. Mitä jos tiloilla sairastutaan eikä tuotannosta vastaavalla ole ketään korvaajaa: Kotieläintiloilla sijaisapu on resursseiltaan rajallista. Entä miten toimia tällaisessa tilanteessa kasvituotannon kiireaikoina, jos osaavaa varahenkilöä ei ole?

Maataloustuotannon vahvuus perustuu hyvään tuotantohygieniaan, eläinkuljetusten riskien minimoimiseen ja ennakkointiin eli omiin varmuusvarastoihin niin siemenistä, kasvinsuojeluaineista, varaosista sekä omiin koneiden huoltotaitoihin. Haastateltujen tuottajien osalta huomionarvoista on myös se, että puolet heistä (5/10) totesi, ettei koronalla ole ollut vaikutuksia heidän päivittäiseen käytännön työhön (haastatteluhetken

mennessä). Samalla haluttiin tuoda esille sitä, että ruoantuottajat ansaitsevat kiitoksen ruokaketjun onnistuneesta toiminnasta ja kehittämisestä myös korona-aikana.

Elintarvike- ja rehuteollisuusyritysten edustajien kanssa keskusteltaessa raaka-aineen saatavuudesta nousivat esiin edellä mainitut vuoden 2021 sääolosuhteet ja heikot sadot niin Suomessa kuin muualla ja niistä aiheutuneet viljan maailmanmarkkinahinnan nousu sekä tuotantopanosten ja kuljetuskustannusten voimakkaat hinnannousut. Kotieläintilojen hankala taloudellinen tilanne tunnustettiin. Sopimustuotantoa markkinoivien lähitapahtumien järjestämisrajoitukset koettiin vähentäneen sopimismääriä.

Elintarvike- ja rehuteollisuusyritysten omassa tuotannossa oli koettu joidenkin varaosien ja laitteiden huolloissa viivästyksiä, mutta tuotantoon sinällään ei ollut vaikutuksia, sillä toimintaa oli jatkettu joko ilman huoltoja, tai varaosia oli tehty itse. Lisäksi tiettyjen pakkausmateriaalien, kemikaalien ja apuaineiden voimakkaat hinnannousut mainittiin. Tuotanto kaikissa haastateltujen edustamissa yrityksissä oli pyritty pitämään normaalina ja siinä oli onnistuttu. Tuotannossa työskentelyä on saatettu osastoida ja minimoida työvuorojen välisiä kontakteja. Todettiin, että jos kriisi etenee ja syvenee, niin yritysten varautumissuunnitelmissa on yleensä määritelty mitä tuotteita tuolloin ensi sijassa valmistetaan.

Keväällä 2020 vähittäiskauppa-ala yhdessä elintarviketeollisuuden kanssa oli ollut valmiina kaventamaan elintarvikkeiden tarjontaa, jos kriisi olisi tuolloin syventynyt. Läpi korona-ajan on ollut tärkeätä kauppasioidin turvaaminen huolehtimalla sekä asiakkaiden että työntekijöiden terveysturvallisuudesta. Jos kaupan työntekijöitä sairastuu laajalti, niin silloin on mietitty esim. palvelutiskien tarjonnan vähentämistä ja liikkeen aukioloaikojen rajaamista. Hotelli-, ravintola- ja cateringalan rajoitukset ja etätyön kasvu ovat näkyneet elintarvikkeiden päivittäistavaroiden kulutusmuutoksina siten, että mm. jauhelihan, pastan, kananmunien, kana- ja kala-ainesten ja valmisruokien kysyntä on kasvanut.

6.2 Haastatteluissa keskusteltujen muiden teemojen työstäminen jatkuu

Tuotannossa tunnistettujen riskien ja toisaalta toiminnan vahvuustekijöiden lisäksi haastatteluissa keskusteltiin siitä, miten elintarvikeketjua ja ruoantuotannon huoltovarmuutta voitaisiin vahvistaa koronaepidemian tai mahdollisen muun kriisin uhan alla. Näistä kehitystoimenpide-ehdotuksista keskustelemme lisää keväätalven 2022 aikana haastateltujen ja alan sidosryhmien edustajien kanssa, minkä jälkeen tulokset julkaistaan toisena raporttina em. hankesivustolla sekä ammattilehtikäsikirjoituksena. Lisäksi haastatteluissa kysytyillä tuotannossa käytettävällä tiedolla ja niiden tarpeiden kartoittamisella edistetään eKETJU-hankkeessa tehtävää ruoantuotantoketjun mallinnusta, mikä on Tampereen yliopiston työvastuulla ja myös nämä tulokset esitellään hankesivustolla <https://pyhajarvi-instituutti.fi/hanke/eketju> 2022/2023.

Raportin erilliset liitteet 1-3:

Tuottajien, elintarvikeyritysten ja vähittäiskaupan edustajien haastattelukysymyspohjat